

ARKEOLOGISK KONTROLL 2020

Stina Tegnhed

FEM PROVBORRHÅL INOM ÖSTERSKANS

Hallands län, Halmstad kommun, Österskans 1 och Halmstad 6:31
Halmstad RAÄ 44/L1997:3939

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2020:43

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2020

Arkeologisk kontroll 2020

Bild framsida: Borrhål 1, 0-2 meters djup. Foto: Stina Tegnhed. (Fotonr: 2020-36-1).

Grafisk form och layout: Anders Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Resultat.....	5
Åtgärdsförslag.....	8
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter.....	9
Rapporter från kulturmiljö halland 2020.....	10

4 FEM PROVBORRHÅL INOM ÖSTERSKANS

Fig. 1. De fem provborrhålen markerade med röd färg på Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

SAMMANFATTNING

Kulturmiljö Halland har utfört en arkeologisk undersökning i form av arkeologisk kontroll då Sweco Civil AB genomförde en geoteknisk provborrning med hjälp av skruvborr monterad på borrhigg för insamling av data inför kommande projektering av byggnad. Fem provborrhål togs upp inom fornlämning Halmstad RAÄ 44:1/L1997:3939. Inga av borrhålen uppvisade tydliga rester av kulturlager eller konstruktionsdetaljer som kan kopplas till stadslager eller befästningen Österskans. För en grundlig rapport över de olika geologiska lagren i borrhålen hänvisas till Swecos rapport över provborrningarna. Borrhålen grävdes till mellan 6–10 meters djup. Dagens marknivå vid de olika borrhålen är +4,410, +4,402, +2,785, +1,756 och +3,912 meter över havet. Provboringen utfördes den 5 maj 2020.

BAKGRUND

Halmstads kommun planerar att bygga hotell med underjordiskt garage strax öster om Nissan. Inför byggandet av det nya hotellet genomför Sweco en geoteknisk undersökning genom maskinborrning med geoteknisk borrhavn. Då provborrningen utförs inom fornlämning Halmstad RAÄ 44:1/L1997:3939 beslutade Länsstyrelsen i Hallands län att ingreppet krävde antikvarisk medverkan vilken utfördes som en arkeologisk undersökning i form av arkeologisk kontroll.

SYFTE OCH METOD

Syftet med undersökningen är att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningens stratigrafi utifrån geoteknisk provborrning med hjälp av skruvborr monterad på borrhigg. Provboringen genomfördes genom sondering, varvid skruvprovtagning av jordlagren sker, med en skruv av en diameter på max 10 cm. Medverkande arkeolog undersökte jordlagren och dokumenterade dessa genom fältanteckningar och fotografering.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Området är beläget i Halmstads stadskärna på Nissans östra strand. Fram till mitten av 2010-talet utgjordes platsen av en busstation för stadsbussarna. Även en del av parkområdet Picassoparken där statyn Kvinnoporträtt av Pablo Picassos uppfördes 1971, berörs av nybyggnationen. Statyn står placerad strax utanför området där hotellet planeras.

Namnet Österskans härrör från områdets användning under 1600-talet. Området är en del i utanverket östra ravelinen som ingår i Halmstads befästningsverk. Själva befästningsverket runt staden uppfördes mellan 1598 och 1605. Ravelinen Österskans några år senare 1612–1613 (Bengtsson 1942).

In i staden ledde fyra stadsportar placerade i de fyra väderstrecken. Vid brofästet vid östra sidan av Nissan anlades under förra delen av 1600-talet ett utanverk bestående av vallar i bastionsform. På andra sidan bron tronade den imponerande Österport som var ungefär tre gånger så stor som Norre Port (som är den enda

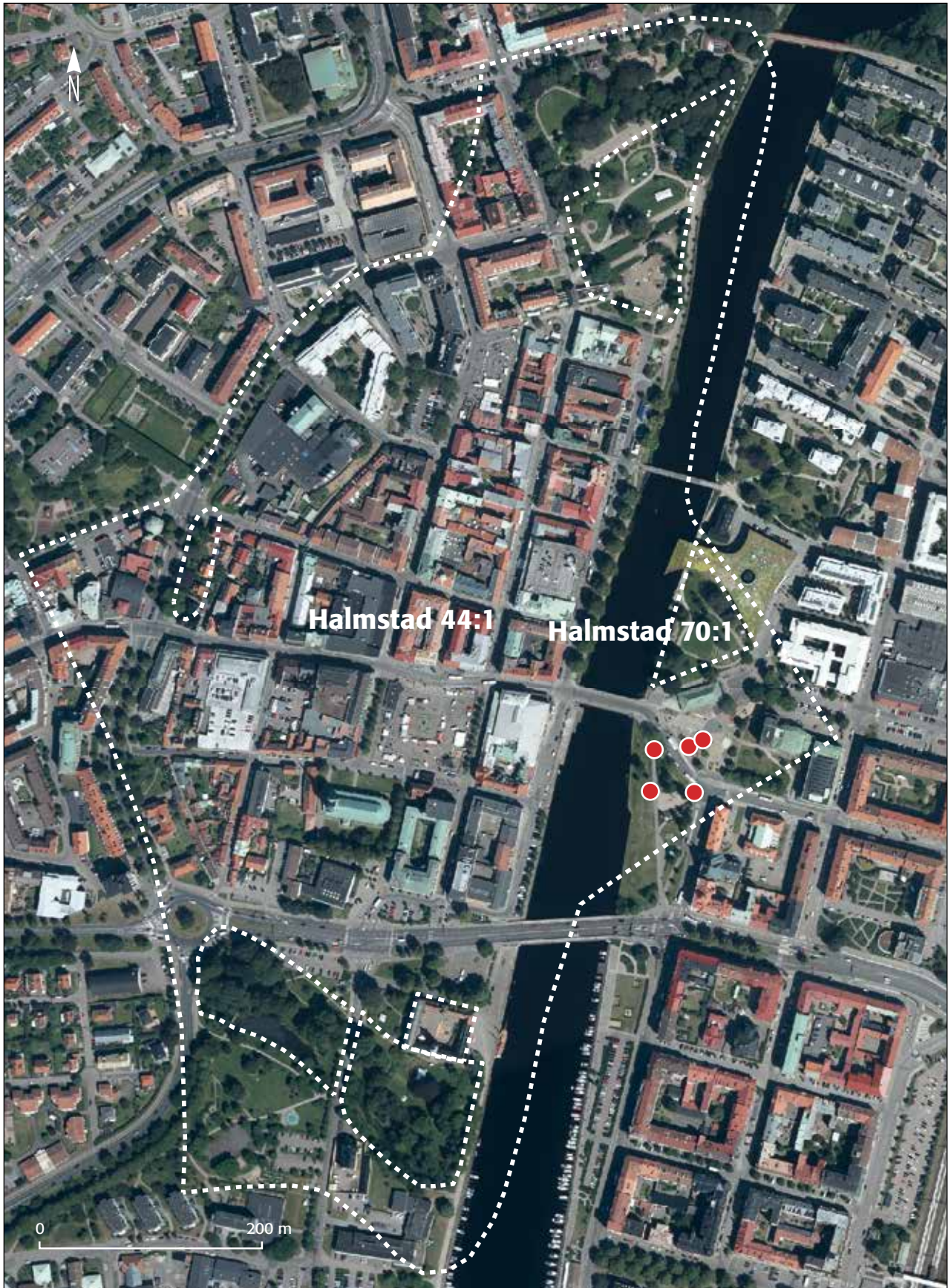

Fig. 2. De fem provborrhålens placering inom fornlämning Halmstad RAÄ 44:1. Skala 1:5000.

Fig. 3. De fem provborrhålens placering inom Österskans. Skala 1:1000.

bevarade stadsporten). Vid Österskans fortsatte vägen från Österbro genom en ny port i vallen och över vallgraven lades en bro med vindbrygga. Under 1700-talet omnämns utanverken som östra ravelin.

Efter 1679 och skånska krigets slut börjar befästningen betraktas som omodern och efter ett riksdagsbeslut 1734 om garnisonens indragning och fästningens demolering, så rivs densamma. (Bengtsson 1942)

Området som berörs av detaljplaneläggning är beläget inom stadslager som utgör fornlämning Halmstad RAÄ 44:1/L1997:3939. Precis norr om detaljplaneområdet finns i fornminnesregistret en markering för den del av Österskans som idag är synlig inom det gräsbevuxna området mellan gamla busstationen och Halmstad stadsbibliotek, dvs en jordvall som mäter 70 meter och resterna efter vallgrav som är 70 meter lång, 20–40 meter bred och cirka 2 meter djup. Fornlämningen har beteckningen Halmstad RAÄ 70:1/L1997:4866.

Under september 2019 utförde Kulturmiljö Halland en arkeologisk förundersökning inom det aktuella området (Hallberg manus).

RESULTAT

Fem provborrhål togs upp inom fornlämning Halmstad RAÄ 44:1/L1997:3939. Ingen av borrhålen uppvisade tydliga rester av kulturlager eller konstruktionsdetaljer som kan kopplas till stadslager eller befästningen Österskans. För en grundlig rapport över de olika geologiska lagren i borrhålen hänvisas till Swecos rapport över provborrningarna. Borrhålen grävdes till mellan 6-10 meters djup. Dagens marknivå vid de olika borrhålen är +4,410, +4,402, +2,785, +1,756 och +3,912 meter.

Här presenteras en översiktlig redovisning av innehållen i provborrhålen. Redovisningen ska läsas som dagens marknivå är 0 och sedan redovisas lagren metervis nedåt.

Provhål 1, Dagens marknivå: +4,410 m ö h. Grävdes ner till 10 meters djup.

0–0,2 meters djup: Sten och sand (sättsand).

0,2–0,8 m: Sand och siltig sand med inslag av tegelkross.

0,8–2,0 m: Gul sand.

2–3,2 m: Brungrå marmorerad sand med litet inslag av trä.

3,2–4,0 m: Blågrå siltig sand/fin sand.

4,0–6,0 m: Mörkgrå lerig silt, inslag av snäckskal.

6–8 m: Fuktig mörkgrå lerig silt

8–10 m: Mörkgrå lerig silt/lera.

Provhål 2 Dagens marknivå: +4,402 m ö h. Grävdes ned till 10 meters djup.

0–0,9 meters djup: Mörkbrun matjord.

0,9–1,10 m: Sand.

1,10–2 m: Blandad gråbeige sand med förmultnad pinne. Inslag av vattenpåverkad orange sand.

2–2,6 m: Beige sand med inslag av jord och enstaka järnutfällningar.

2,6–4 meter: Gråblå siltig sand, varvig med lerig silt i botten.

4–6 m: Fuktig grå lerig silt.

6–6,4 m: Mycket varvigt vilket beror på Nissans påverkan. Nissan har höjts, runnit snabbt och sakta varpå partiklar avsatts.

6,4–8 m: Blågrå silt och sand. Varvig blågrå silt/lera. Inslag av snäckskal.

8–10 m: Fuktig grå silt/lera.

Provhål 3 Dagens marknivå: +2,785 m ö h. Grävdes ned till 6 meters djup.

0–0,4 meters djup: Mörkbrun matjord,

0,4–0,6 m: Brungul sand.

0,6–2,0 m: Beigegulbrungrå siltig sand.

2–2,3 m: Siltig lera.

2,3–3 m: Lagerbildning silt/sand/lera beroende på att Nissan har höjts, runnit snabbt och sakta.

3–4 m: Blågrå lera/silt med inslag av snäckskal.

4–6 m: Gråblå silt/lera inslag av sand och inslag av snäckor.

Provhål 4 Dagens marknivå: +1,756 m ö h. Grävdes ned till 6 meters djup.

0–0,3 meters djup: Matjord.

0,3–1,10 m: Varvigt inslag av tegel, silt, brun jordig sand och sand/silt. Vid 1,1 meters djup påträffades en bit tegel. Inga tydliga lager kan urskiljas, men det finns inblandning av raseringslager vid ca 1 meters djup. Eventuellt beror varvigheten på att borrhåret är beläget cirka 1,5 meter norr om infotavlan över konstverket "Nedgrävning". Konstverket beskrivs på Halmstad kommuns hemsida som "En vitmålad betongkub (1x1x1 meter) grävdes 1994 ner i närheten av Picassos skulptur Kvinnohuvud. Gräsmattan lades sedan tillbaka och i dag finns inga synliga spår av konstverket. Men kubens finns där – någonstans. Harald Perssons

konstverk har sällan titlar och är heller inte till salu – han arbetar med konceptuell konst.”

2–2,2 m: Brungrå sand.

2,20–4 m: Grå siltig sand.

4–6 m: Grå siltig sand med inslag av snäckskal.

Provhål 5 Dagens marknivå: +3,912 m ö h. Grävdes ned till 8 meters djup.

0–1,0 meters djup: Lösa nya fyllningsmassor. Brungrå sandiga.

1–2 m: Varvigt med grå siltig sand. Vid 1,8 meter mörkgrå silt, möjligen rest av vallgrav(?).

2–4,8 m: Fyllnadsmaterial omgrävt. Grå/mörkgrå-brun/beige sand/sandig silt, varvigt i olika färger. Troligen spår efter att det grävts för den närliggande VA-ledningen.

4–6 m: Siltig sandig lera/grå lerig silt med inslag av snäckskal. Vid 6 meters djup inslag av mörkbrun sand.

6–8 m: Grå siltig lera, lerig/siltig sand. Vid 7,5–8 meter lera.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Provborrningen av fem borrhål samt den arkeologiska kontrollen är genomförd. Inga ytterligare åtgärder i detta ärende behövs. Framtida provbörningar inom den aktuella fornlämningen bör övervakas av arkeolog.

REFERENSER

Bengtsson, B. 1942. Halmstad som fästning. *Gamla Halmstad Årsbok 1942*.

Hallberg, P. manus. Arkeologisk förundersökning Österskans 2019.

<https://www.halmstad.se/upplevadora/konstochmuseer/offentligkonstihalmstad/konstverkihalmstad/konstverkpicassoparken/nedgravning.15536.html>

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-3054-2020
Eget dnr:	2020-133
Uppdragsgivare:	Sweco Civil AB
Utförandetid:	2020-05-05
Personal:	Stina Tegnhed
Fastighet:	Österskans 1 och del av Halmstad 6:31
RAÄ nummer:	Halmstad RAÄ44/L1997:3939
Höjdsystem:	RH 2000
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Koordinater:	X:6283086 Y:368959
Undersökt yta:	5 borrhål
Dokumentation:	Samtliga provborrhål är dokumenterade digitalt inom ramen för Intrasis Version 3.0. Intrasis projektnr Halmstad2020133u. Allt arkivmaterial förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv, Halmstad. Fotonummer: 2020-36:1-8.
Fynd:	-
Datering:	-

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2020

2020:01	Lögnäs Skummeslöv RAÄ 39 och 41, Ark. slutundersökning.
2020:02	Nio fornlämningar längs Suseån, Ark. förundersökning.
2020:03	Ett hål i Hamngatan, Halmstad, Ark. schaktningsövervakning
2020:04	Boplotsaktiviteter fr. tidigneolitikum och romersk järnålder invid bronsåldershög Kvibille RAÄ 35:1
2020:05	Medeltida lämningar i Storgatan, Halmstad
2020:06	Dagsås kyrka, textiltförvaring och åtgärder i sakristian
2020:07	Dagsås kyrka, nytt pentryskåp
2020:08	Rosenfredsskolan uthus, Folkskolan 1, antikvarisk förundersökning
2020:09	Landa kyrka, nytt styrsystem
2020:10	Landa kyrka, belysning
2020:11	Grev Kristoffer 13, antikvarisk förundersökning inför renovering
2020:12	Grunnarp 3:12. Underlag inför tillståndsansökan för ändring av byggnadsminne.
2020:13	Trönninge 7:47 Förenklad ark. utredningsrapport
2020:14	Vattenledning Åled-Oskarström, Enslövs socken. Ark. utredning, steg 1.
2020:15	Veddige kyrka, invändig ändring, antikvarisk konsekvensbeskrivning
2020:16	Lindbergs kyrka, framtagande av bemålat bräddtak, antikvarisk förundersökning
2020:17	Enslövs kyrka begravningsplats, Ark. utredning inför utökande av Enslövs kyrkas gravplats.
2020:18	Senmedeltida odlingshorisonter, en stenläggning och nyare tids avfall. Halmstad. Ark. förundersökning och undersökning.
2020:19	St Laurentii kyrka. Utvändig renovering
2020:20	Tröinge 2:62 Vinbergs socken, Ark. utredning.
2020:21	GC-väg mellan Vinberg och Bergagård. Ark. utredning.
2020:22	VA-ledning Efra kyrkby-Långasand Ark. förundersökning och slutundersökning.
2020:23	Knobesholms tunnbinderi.
2020:24	Övraby - Det äldsta Halmstad. Ett medeltidsarkeologiskt forskningsprojekt.
2020:25	Hyltebruks kyrka. Utvändig renovering
2020:26	Tönnersjö kyrka, Renovering av fönster
2020:27	Nybyggnation hästgård Risarp Harplinge. Ark. utredning.
2020:28	Förundersökning i avgränsande syfte Skrea 110, Ark. förundersökning.
2020:29	Boplots- och härdområden. Trönningenäs, Lindbergs socken. Ark. förundersökning av L2018:392, L2018:820, L2018:821, L2018:822.
2020:30	Kyrkogårdarnas historia, vård och underhåll, bilaga till kulturhistoriska inventeringar i Falkenbergs pastorat
2020:31	Inventering inför planerad deponi. Varbergs kn, Veddige sn. Ark. inventering
2020:32	Jutanområdet, Antikvarisk förundersökning
2020:33	Planområde Himle och Fun City, Spannarps socken, Ark. utredning
2020:34	Utredning inför GC-väg utmed väg 613 mellan kustvägen och Harplinge samhälle. Harplinge socken, Ark. utredning.
2020:35	Söndrums församlingsgård, antikvarisk förundersökning
2020:36	Efterunders. och återställning av plundringss grop intill Krokstenen, Örelid. Laholm, Tjärby sn, Ark. efterundersökning.
2020:37	Skottorps slott. Restaurering
2020:38	Kristineheds manbyggnad. Kulturhistorisk utredning
2020:39	Laholm RAÄ 142, Laholms stad, Lagaholm 4:1, RAÄ 19:1, RAÄ 142:1, Ark. schaktningsövervakning
2020:40	Krutkällargången, Halmstad kommun och stad, Bastionen Norre Katt, RAÄ 33:1, Ark. schaktningsövervakning
2020:41	Kv Jungfrun, Oxen och Hästtorget, Laholm. Förslag till planbestämmelser.
2020:42	Spannarp Östra, Spannarps socken, Ark. utredning
2020:43	Fem provborrhål inom Österskans. Halmstad kommun, Österskans 1 och Halmstad 6:31. Ark. kontroll.

KULTURMILJÖ
HALLAND

POSTADRESS: TOLLSGATAN 7 | 302 32 HALMSTAD | TEL: 035-19 26 00

E-POST: KANSLI@KULTURMILJOHALLAND.SE | HEMSIDA: WWW.KULTURMILJOHALLAND.SE